

Muzejní čtvrtletník

Muzeum Českého ráje v Turnově

zdarma

číslo 2/2017, ročník XIV.

Vzpomínáme na Jitku Petruškovou

Muzejní noc a řezbáři

Všichni se letos setkají na Dlaskově statku. Viz s. 3

Geologické exkurze

Na s. 3 najdete přehled exkurzí, které jsme pro vás nachystali

Co nás čeká a co bylo?

Přehled akcí a výstav i foto-vzpomínky najdete na s. 8.

OVCE, MOJE OVCE a NA VLNĚ VLNY

V našem kraji, plném nepřístupných a svažitých terénů, se v posledních letech rozmáhá ekologické vypásání ovce. Rozhodli jsme se tento trend podpořit půlročním programem, který představí mnoho zajímavého. Seznámí vás s historií chovu ovcí, s rozmanitostí produktů, které nám poskytují, vyzdvihne jedinečnost ovčí vlny a způsoby jejího zpracování, připomene, jak se využívalo a využívá jejich mléko a lanolin.

Ovčí program odstartujeme v rámci oslav *Velikonoc* v sobotu 15. dubna na Dlaskově statku (viz s. 3). O týden později zahájíme v Kamenářském domě výstavu *Ovce, moje ovce* (s. 2), kde bude i prostor pro zajímavé přednášky. Vyzdvihnout bychom chtěli také *workshopy* (s. 2) vedené vynikajícími řemeslníky z našeho kraje. Na tyto workshopy v červenci navážou sobotní *prázdninové dílny* v Kamenářském domě pro děti i dospělé a také přílehlý naučný park (více v příštím čísle časopisu).

A to ještě není vše, získat kontakty na výrobce a zpracovatele vlny a lanoliny budete moci od 15. června na prezentační výstavě *Na vlně vlny* ve výstavním sále muzea. Pokud máte rádi zvířata,

přijďte se podívat na Dlaskův státek, nebo navštivte mistrovství pasteveckých psů, které se bude konat v Rakousích 19. až 20. srpna.

Až do srpna budeme také společně plést dlouhou šálu (s. 2),

kteřou bychom rádi spojili všechny milovníky ovcí, vlny a pletení a využili ji k zimní výzdobě města.

Sledujte webové stránky muzea, aby vám neunikly jednotlivé akce.

Jana Válková Střílková

STAROČESKÉ ŘEMESLNICKÉ TRHY

Dvoudenní festival řemesel, hudby a divadla, to jsou Staročeské řemeslnické trhy v Turnově, které pokračují již svým XXIII. ročníkem! I tentokrát návštěvníky zavedou do světa tradičních řemeslných technik, materiálů a nádherných výrobků.

Tradičním doprovodem řemeslnického trhu je bohatý kulturní program v podobě hudebně-divadelního festivalu. Podrobný program včas najdete na plakátech a na webových stránkách muzea. Máte se bezpochyby na co těšit! K hlavním hvězdám letos patří kapely Buty, Poletíme, Jablkoň, Monkey Business či Robert Křesťan a Druhá tráva! Těšíme se na vás!

ZKAMĚNĚLINY – ARCHIV ŽIVOTA

Na začátku dubna zahájená výstava *Zkameněliny – archiv života* nabízí návštěvníkům ucelené informace o rozmanitosti životních forem v různých obdobích geologické historie Země. K tomu slouží čtrnáct instruktivních panelů, jejichž pojetí je často netradiční,

jak o tom svědčí již jejich názvy. Např. panel *Rohy boha Amóna* představuje amonity – nejdokonalejší hlavonožce ovládající druhohorní moře. Málo známé a mnohdy i záhadné organismy, např. graptolity, konulárie, hyolity a tentakulity přibližuje panel *Podivní živočichové*. Panel označený jako *Hodiny geologů* zase seznámí návštěvníky výstavy s geologickým časem a s výskyty hlavních skupin rostlin a živočichů během jednotlivých etap dlouhého geologického vývoje Země. Výstavní panely doplňují unikátní a cenné zkameněliny z depozitářů olomouckého a prostějovského

Pokračování na s. 2

OVCE, MOJE OVCE

V pátek 21. dubna začíná v Kamenářském domě výstava s názvem *Ovce, moje ovce*, která bude věnovaná chovu ovcí a jejich hospodářskému využití. Kromě historie chovu ovcí v Čechách (samozřejmě s přihlédnutím k našemu regionu) na ní bude představeno nejrůznější zužitkování všeho, co naši předkové z tohoto užitečného tvora mohli získat. Návštěvníci se dozvědí, jak a do jaké míry se ovčí mléko zpracovávalo na sýr, tvaroh i máslo, co pro naše hospodářství znamenala úprava a zpracování vlny, když se nejpozději od pozdní doby hradištní naše země postupně zapojovaly do evropského obchodu se sukem, byť až do raného novověku spíše pasivně. Dalším

neodmyslitelným výdobytkem z ovcí, který výstava nemůže vynechat, jsou kůže, ať již ve formě kožešin, usní či pergamenu. V neposlední řadě je to také skopové maso, kterého se sice v českých krajích nikdy nezkonsumovalo tolik, jako například ve Středomoří nebo na Blízkém východě, na stolech našich předků přesto mělo své pevné místo.

Výstava připomene nejen samotné ovce, ale i lidi, kteří byli s jejich chovem bezprostředně spjatí, a jejich místo v aglomeraci a soužití spolu se zbytkem obcí. Stejně tak bude představeno téma ovcí a pastevevství v symbolickém myšlení lidí.

Jako volný doplněk této výstavy se budou v Kamenářském domě konat dvě přednášková posezení, obě ve středu od 17.00. První s názvem *Hospodářský vývoj venkova a měst v Čechách do počátku industrializace* proběhne 26. dubna, na kterou 17. května naváže druhá, nazvaná *Stravování ve středověku a na počátku novověku*. Obě přednášky se zaměří především na to, jak se v důsledku kulturního a technického vývoje měnila práce, krajina, stravovací návyky a obecně život našich předků. **Jiří Sajbt**

MÁME NÁPAD – PŘIPOJTE SE!

Dokážeme společnými silami uplést šálu dlouhou tak, že jako girlanda ozdobí Skálovu ulici a spojí muzeum s náměstím? Je to mnoho metrů, ale společně bychom mohli tento nápad zrealizovat. Za své, libovolným vzorem upletené šály široké od 15–20 cm a donesené do Kamenářského domu v areálu muzea dostanete volnou vstupenku na výstavu *Na vlně vlny*, které se bude konat od 15. června do 10. září. Jednotlivé různobarevné kusy budeme postupně sešívát od června do srpna a pak zavěsíme.

Pokud vás baví pletení a chcete přiložit ruku ke společnému dílu, jenže vám chybí vlna, můžete si ji vyzvednout v Kamenářském domě. Na druhou stranu budeme moc rádi, když nám donesete vlastní nepotřebnou vlnu a zbytky přízí, pro které už doma nenajdete využití.

Naše společné dílo se neztratí, vlněnou šálu použijeme na zimní výzdobu města, můžeme například šálou obalit kašnu na náměstí nebo pódium o vánočních trzích.

Těšíme se na vás a vaše vlněné příspěvky!

Jana Válková Střílková

ZKAMĚŇELINY...

Dokončení ze s. 1

muzea. Návštěvníky výstavy jistě zaujme efektní kolekce trilobitů z klasické oblasti českých prvohor – Barrandienu, dále pěkné zkameněliny amonitů, ryb, ukázky prvohorní flóry i méně známých, převážně vyhynulých skupin organismů. Součástí výstavy je i iluze pravěkého moře jako významného geologického fenoménu, který je úzce spojen s regionem Olomoucka a Prostějovska, ale i Českého ráje; objevil se zde v geologické minulosti dokonce několikrát. Závěr výstavy patří zástupcům nejmladších čtvrtohorních savců. Improvizované kvarterní jeskyni dominuje úplná lebka jeskynního medvěda. Mamuty, nejznámější zástupce velké fauny dobře známé i z nálezu z cihel a pískoven Prostějovska, připomínají fragmenty velkých kostí a stoličky.

Výstava pochází z autorské dílny tandemu RNDr. Vladimíra Jaškové (Muzeum Prostějovska v Prostějově) a Mgr. Tomáše Lehotského, Ph.D. (Vlastivědné muzeum Olomouc), kteří nám ji laskavě zapůjčili. Těší nás to, protože naše paleontologická sbírka nepokrývá tak širokou škálu organismů. Ale i u nás v depozitářích se nachází unikátní zkameněliny, především z období permokarbonu a druhohor, které se do charakteru této výstavy hodí a doplní tak výstavu o akvizice z našeho regionu. Můžeme tak vystavit další část exponátů, které bývají dlouhá léta ukryty v depozitářích.

Jan Bubal

OVČÍ WORKSHOPY

V květnu a červnu proběhnou workshopy s ovčí tematikou, které povedou vynikající odborníci z našeho kraje.

Iva Válková ze Stružince předvede na Dlaskově statku praní, česání, spřádání a další úpravy ovčí vlny (13. května). Na ni naváže Hana Kristel ze Semil, která návštěvníky Kamenářského domu zasvětila do barvení vlny přírodními pigmenty, díky kterým dosáhne neuvěřitelného množství odstínů (24. června). Vaření mýdla s lanolinem v Kamenářském domě ukáže a naučí Šárka Bredlerová z Malé Skály (20. května). Výrobu sýrů, tvarohu nebo jogurtů nejen z ovčího mléka vám představí Jana Rosenbaumová z farmy Lukava v Jindřichovicích pod Smrkem (Kamenářský dům, 10. června).

K účasti na workshopech bude nutné se předem objednávat na adrese strikova@muzeum-turnov.cz **Jana Válková Střílková**

VÁCLAV CHALOUPECKÝ
A OTAZNÍKY ČESKÉ A SLOVENSKÉ
HISTORIOGRAFIE A KULTURY

Ve dnech 21. a 22. dubna se v porotním sále zámku v Jičíně uskuteční další z řady vědeckých konferencí pořádaných Pekařovou společností Českého ráje. Jejím letošním tématem je osobnost historika Václava Chaloupeckého (1882–1951).

Protože Chaloupecký zanechal významnou stopu jak v politickém klimatu Československé republiky, tak v mediévistice, je dobovým obrazům středověku, jejich „druhému životu“ a aktuální reflexi věnována samostatná konferenční sekce. Podobně – a tradičně – je zařazen i blok věnovaný otisku Chaloupeckého a jeho generačních soupeřů v prostoru Českého ráje a na moravsko-slovenském pomezí, rodišti Chaloupeckého manželky, básničky Ludmily Chaloupecké, roz. Groeblové. Slovácko a Záhorský újezd též k neuralgickým „místům paměti“ českých a slovenských dějin, totiž s obdobím Velké Moravy a procesu formování české a uherské monarchie v raném středověku, k němuž se v oficiálním „narrativu“ vztahoval obraz kořenů společného státu.

Konferenci pořádají s Pekařovou společností i Ústav dějin Univerzity Karlovy a Archiv Univerzity Karlovy, Katedra historie fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické Technické univerzity v Liberci a Regionální muzeum a galerie v Jičíně.

Podrobný program konference i přihlášky naleznete na stránkách www.pekar-turnov.cz.

Jak je již tradicí, budou konferenční příspěvky vydány v samostatném sborníku.

VELIKONOCE NA DLASKOVĚ STATKU PAŠIJOVÝ TÝDEN A PAŠIJOVÉ NITĚ

Zveme vás na oslavy Velikonoc na Dlaskův statek. Tentokrát bude jejich hlavním motivem předání pašijových nití. Tento dříve velmi rozšířený zvyk, a to zejména v oblastech, kde bylo tkalcovství významným zdrojem obživy, se praktikoval v týdnou od Škaredé středy do Velkého pátku. Než přadleny uklidily kolovraty do komor, každá si upředla kousek pašijové nitě. Po užitím pašijových nití na šatech či plachtě se přenášela ochranná moc na člověka i hospodářství (proti utopení, uhranutí, udeření hromu,

učarování dobytka apod.). Košile ušitá z plátna utkaného z pašijových nití, nebo pouze se všitou pašijovou nitkou chránila před nemocemi. Pašijovými nitěmi se chránilo i obydlí – zavěšovaly se pod okap či střešní trámy, aby chránily dům před hromem. Zvláštní moc připisovali lidé rezným nitím. Jimi si například zavazovali místa na těle (většinou lýtko) kde „tahala“ křeč, aby popustila. V období válek vetkávaly ženy vojákům tyto nitky do košil, aby se jim vyhnuly střely. K pašijovým nitím se váže i řada zákazů – nesměly být vpletány do oděvních součástek, ve kterých se „chodilo“, např. do punčoch – pak by jejich moc byla pošlapána, nesměly se použít k ochraně jiných funkcí než životně důležitých, tj. života a příbytku.

Vladimíra Jakoubčová

ČÍNSKÝ DENÍK LUMÍRA JISLA

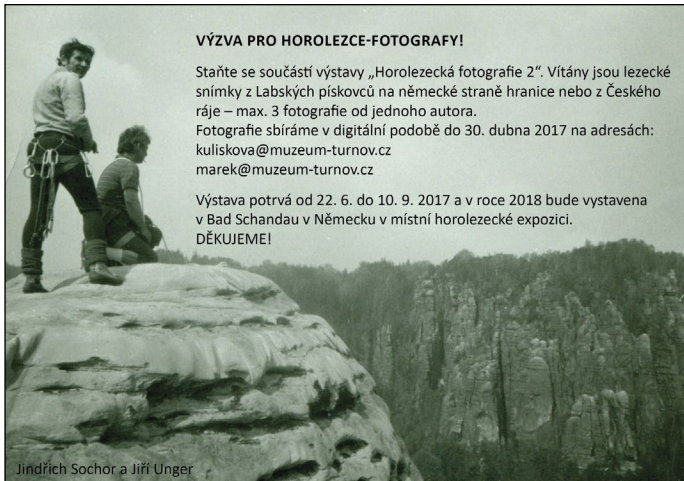
Zveme vás na představení knihy *Čínský deník* Lumíra Jisla z let 1957–1958. Soukromý deník si významný český archeolog vedl během svého pobytu v Čínské lidové republice, kam byl vyslán Akademií věd, aby prozkoumal stav archeologických nalezišť a připravil plán následné československo-čínské spolupráce v této oblasti. Druhým jeho úkolem bylo zmapovat významné památníky buddhismu v Číně, skalní chrámy a jeskyně, monumentální sochy a stavby. Deník se zachoval v Jislově pozůstalosti a díky péči jeho dcer je nyní zpřístupněn veřejnosti. Editorem deníku je Doc. PhDr. Luboš Bělka, CSc., český buddholog a religionista, spolueditorem Pavel Šindelář. Kamenářský dům 3. května od 17.00 hodin.

-ak-

HOROLEZECKÁ FOTOGRAFIE 2

Po letech příprav konečně odstartoval projekt výstavby Expozice horolezectví! Ve chvíli, kdy čtete tyto řádky, se už možná čile bourá v prostoru galerie, kde ex-

pozice vznikne. První z akcí, doprovázejících budování expozice, je výstava Horolezecká fotografie 2, na které vystavíme fotografie lezců z obou stran hranice. -ak-

VÝZVA PRO HOROLEZCE-FOTOGRAFY!

Staňte se součástí výstavy „Horolezecká fotografie 2“. Vítány jsou lezecké snímky z Labských pískovců na německé straně hranice nebo z Českého ráje – max. 3 fotografie od jednoho autora. Fotografie sbíráme v digitální podobě do 30. dubna 2017 na adresách: kuliskova@muzeum-turnov.cz; marek@muzeum-turnov.cz

Výstava potrvá od 22. 6. do 10. 9. 2017 a v roce 2018 bude vystavena v Bad Schandau v Německu v místní horolezecké expozici. DĚKUJEME!

Jindřich Sochor a Jiří Unger

ŘEZBÁŘSKÉ SYMPOZIUM A MUZEJNÍ NOC NA DLASKOVĚ STATKU

Od středy 14. června do soboty 17. června proběhne na Dlaskově statku v Dolánkách setkání řezbářů. Pod širým nebem v areálu dvora bude prezentovat svoji tvorbu desítku umělců-řezbářů z celé České republiky. Návštěvníci budou mít jako obvykle možnost nahlédnout přímo pod ruce řezbářů a budou moci sledovat, jak se kus hrubě tesaného dřeva mění v umělecké dílo. Budou mít možnost zhlédnout mimo jiné díla Václava Plechatého z Liberce, Stanislava Pokorného z Berouna, Miloslava Švece ze Skalice, Františka Petranyho z Nového Města pod Smrkem, Jana Květoně z Rožmitálu pod Třemšínem, Ivety Sádecké z Turnova a dalších. Součástí bude i výstava nových i starších děl zúčastněných řezbářů. Účastníci setkání jsou většinou amatéři všech věkových kategorií. Někteří mají výtvarné školení, ale většinou z jiných oborů. Tematicky není

symposium řezbářů nijak omezeno, nechává autorům prostor pro vlastní invenci. Vzhledem k tomu, že řezbáři mají k dispozici mohutné kmeny dřeva, vznikají vedle drobných plastik i rozměrné práce. Turnovské muzeum se pořádání symposia ujalo s ohledem na skutečnost, že mnoho výstav a doprovodných programů muzea směřuje v posledních letech k rehabilitaci uměleckého řemesla a všech rukodělných technik. Duší turnovského řezbářského symposia byl od jeho začátků Karel Hajn. Byl to právě on, kdo poprvé před dvaadvaceti lety pozval na Dlaskův statek své kolegy a kamarády, aby tu strávili necelý týden a vytvořili jednu velkou řezbářskou dílnu. Jeho přátelé řezbáři společně s našim muzeem by touto akcí rádi vzpomněli právě na Karla Hajna, který byl mimořádným řezbářem, hlavně však skromným a velkorýsým člověkem.

V rámci programu symposia proběhne v areálu Dlaskova statku v pátek 16. června (17.00 – 22.00 hod.) *Muzejní noc řezbářská* s doprovodným programem. Podvečer i večer zpříjemní loutková představení pro děti i vystoupení hudebních skupin. Bude to tak trošku vzpomínkové setkání s promítáním fotografií z uplynulých ročníků řezbářských symposií, budeme si povídat o významu a kráse stromů a dřeva (Iveta Sádecká), po celou dobu přitom budeme moci sledovat práci se dřevem. Chybět nebude ani dílnička pro děti.

Marcela Beranová

ZVEME VÁS NA GEOLOGICKÉ EXKURZE

Geolog Jan Bubal připravil pro milovníky geologie sérii exkurzí, na které vás srdečně zveme. Exkurze jsou určeny pro průměrně zdatné pěší turisty. K účasti je nutné přihlásit se na emailové adrese bubal@muzeum-turnov.cz. Podrobnosti najdete mj. na webových stránkách muzea.

22. 4. – Po lávovém proudu ze Železného Brodu až na Kozákov (pro náročné)

První navštívenou lokalitou bude činný lom Proseč, odkud se vydáme po lávovém proudu až na vrchol Kozákova. Podíváme se do Votrubicova lomu a poté se můžeme vrátit zpět do Železného Brodu přes Hamštejský hřbet, nebo po dalším proudu do Semil. Jedná se o poměrně kopcovitý terén a přechod 15 km s přestávkami. Uvidíme mnoho geologických fenoménů souvisejících s vulkanickou činností a i sebereme nějaký ten kámenek.

5. 5. – Po stopách „českého granátu“

Exkurze proběhne v Českém středohoří. Navštívíme provoz těženého ložiska českého granátu a úpravny v Podsedicích, Muzeum českého granátu v Třebenicích (příp. Muzeum v Třebívlicích s expozicí věnovanou Ulrice von Levetzow) a lokality s možností sběru granátů (vrch Linhorka a potok Granátka). Předpokládaná cena za mikrobus na osobu + vstup do muzea: 400 Kč.

Pokračování na s. 5

TEŽKÝ OSUD A VÝJIMEČNÝ ODKAZ BOHÁČKOVY RODINY

V červnu tohoto roku si připomeneme další výročí spojené s existencí našeho muzea. Před 90 lety, v roce 1927, totiž muzeum získalo své první oficiální prostory – první patro domu továrníka Boháčka. Kdysi stačilo zmínit v Turnově Boháčko-vo jméno a všichni věděli, o koho a o jaký dům se jedná. Dnes už tomu tak není, a proto si připomeňme, že muzeum dodnes v Boháčkově domě sídlí. Je to onen velký dům, ve kterém se nacházejí muzejní expozice. Byl postaven v roce 1873 vedle barokního hostince U Bažanta, kde jsou dnes muzejní kanceláře. Kdo byl Josef Boháček a jak se muzeum ocitlo v jeho domě? S vděčností se to pokusíme v tomto článku připomenout.

Josef Boháček byl významný turnovský továrník. Byl majitelem *C. k. privilegované první české strojní továrny na motouz a provaznické výrobky v Turnově* (název z roku 1880), tedy pozdější Juty. Narodil se 23. května 1853 v Domousnici jako nemanželský syn Marie Boháčkové. Jeho otcem byl velmi pravděpodobně majitel panství Karel Půlpán, rytíř z Feldsteinu, u kterého matka sloužila. V mládí Josef vystudoval hospodářskou školu a nejspíše v roce 1878 se objevil v Turnově.

V tom roce se totiž začal podílet na vedení firmy svého pozdějšího tchána – JUDr. Vojtěcha Fotra. S jeho dcerou Emilií se oženil v roce 1882. Vztah manželů Boháčkových byl láskyplný, ale osud jim připravil ty nejtěžší zkoušky.

Provaznická firma založená Vojtěchem Fotrem příliš neprosperovala a udává se, že se po pouhých pěti letech své existence, v době, kdy do ní vstoupil Josef Boháček, pohybovala na hraně krachu. Josef Boháček se však projevil jako mimořádně nadaný a schopný podnikatel a během pár let přivedl továrnu k velké prosperitě (která ve své podstatě trvá dodnes). Boháčkoví byli ve městě známí

jako poctiví zaměstnavatelé, kteří se dobře starali o své zaměstnance, pomáhali potřebným a přispívali na dobročinné účely.

Brzy po svatbě se manželům Boháčkovým narodil syn Josef, kterého zanedlouho následovaly dvě dcery – Emilie a Marie. V jednom novinovém článku se o Josefu Boháčkově píše: „Na krátko byl zahrnut vším, co se zve štěstím, aby potom dlouhá léta pil číši nejbolestnějšího duševního utrpení.“ V rodině Emilie Boháčkové se totiž vyskytovala zhoubná choroba, o které v době svatby nevěděla, ale na kterou později zemřela její matka i dva sourozenci a která postupně propukla i u všech jejich tří dětí. Nejprve onemocněl syn, v té době student c. k.

19 let. Utrpení, které museli rodiče prožívat, se nedá vylíčit slovy, stačí se podívat do očí Josefa Boháčka na zachovaných fotografiích. Po smrti svých dětí žili manželé ještě dlouho. Věnovali se podnikání a dobročinným aktivitám. Jedna z myšlenek, která nadchla místní vlastence, bylo věnování svého domu pro účely muzea. V roce 1927 se tedy muzeum se svými sbírkami poprvé ocitlo ve vlastních prostorách. Slavnostního otevření se paní Boháčková (celé to prý byl hlavně její nápad) nemohla účastnit, protože byla už několik let upoutána na lůžko a rok po otevření muzea zemřela. Po smrti Josefa Boháčka v roce 1932 získalo muzeum celý dům přímým odkazem v poslední vůli. Manže-

lům Boháčkovým bychom měli být stále vděční, že Turnované získali reprezentativní sídlo pro prezentaci svého kulturního bohatství. V roce 1908 nechali manželé Boháčkoví postavit v centrální části turnovského hřbitova monumentální náhrobek, kde jsou i se svými dětmi pohřbeni. Až půjdete okolo, věnujte jim, prosím, vzpomínku.

Alžběta Kulíšková

OHLÉDNUTÍ ZA HOROLEZECKOU VÝSTAVOU JANA ČERVINKY

26. března skončila v muzejní galerii výstava Jana Červinky *Okamžiky z historie československého expedičního horolezectví*. Krásná výstava výjimečného lezce a pamětníka byla pro zabavení mladší části našich návštěvníků doplněna plochou s motivem vysokých hor, kam děti měly jen tak psát vzkazy horolezcům. Výsledek se dostavil... Návštěvníci

ne nechali téměř žádné místo volné a průhled ven, který byl ještě před dvěma měsíci zcela pod sněhem, dnes zdobí slušná řádka hesel, povzbuzení a rad různého vyznění. Jistě, asi většina z nás zná, že „cesta je cíl“, ale už menší část ví, že „ne-kvalitní horolezecká výstroj má dvě výhody: 1. je levná a za 2. vydrží do konce života“ (napsala Naty). „Nelez

tam, kam nevidíš“ je také jistě rada k nezaplacení, stejně jako „padej dolů pomalu“ nebo „kdo neskočí, neletí“. A takto bychom mohli pokračovat dále. Mezi vzkazy jsme našli pouze jeden, který by se dle zásad slušného chování zveřejňovat nemusel. Nám na závěr nezbyvá nic jiného, než ještě jednou panu Janu Červinkovi poděkovat a připravit se na demolici

galerie (jejíž život zmíněná výstava ukončila) a budování nové horolezecké expozice. David Marek

NOMINACE DO SEZNAMU UNESCO

V polovině března byla ministrem kultury podepsána nominace *Tradiční výroby vánočních ozdob z foukaných skleněných perli* na *Reprezentativní seznam nehmotného kulturního dědictví lidstva UNESCO*. Protože jsme na ní pracovali téměř rok, rádi bychom čtenářům přiblížili práci, kterou příprava nominace zahrnovala. Nominaci, složku formulářů a fotografií, jsme vypracovali společně s Ministerstvem kultury ČR, Národním ústavem lidové kultury ve Strážnici a v neposlední řadě s nositeli nominovaného statku – majiteli firmy Rautis z Poniklé v Krkonoších.

Největší důraz při předkládání nominace je kladen na specifický dvacetistránkový formulář, který popisuje výrobu skleněných perličkových vánočních ozdob a všechny použité technologie, uvádí se povinnosti institucí do nominace zapojených, které se budou podílet na zachování a prezentaci ponikelské výroby v příštích letech. Formulář byl na mnoha poradách zapojených institucí připomínkovan a upravován, protože je třeba důsledně dodržet věcnost a výpovědní hodnotu textu stejně jako dané rozsahy textů. Na závěr byl formulář přeložen do anglického jazyka, ve kterém se odevzdává do sídla UNESCO v Paříži.

Nutností je také odevzdání deseti profesionálně nafocených fotografií, které ilustrují výrobu a využití ozdob v praxi, a také natočení dokumentárního filmu. Natáčení probíhalo převážně na podzim roku 2016 v prostorách společnosti Rautis a v našem muzeu, tvůrcem filmu byl známý semilský filmař a umělec Vladimír Kubík, který na filmu pracoval společně

se svým synem Matějem. Vysoké požadavky jsou kladeny zejména na dokument, který obsahuje detailní popis výroby vánočních ozdob, princip manufaktury, na základě kterého funguje ponikelská výroba, a souhlas výrobců s nominací do seznamu UNESCO. Na všechny dokumenty, fotografie a DVD s filmem bylo třeba vytvořit správný reprezentativní obal, tedy desky, ve kterých byla nominace předána již k podpisu ministru kultury a poté zaslána na UNESCO. Tohoto úkolu se ujal knihař Jan Slivka z Prahy, který vytvořil desky s motivem skleněných perliček v barvách trikolory.

Nyní, když je vše dokončeno, odevzdáno a odesláno do Paříže, nezbývá nám než čekat do podzimu roku 2018 na rozhodnutí evaluačního orgánu UNESCO. Evaluační orgán je sestaven z dvanácti členů – šesti odborníků a šesti zástupců nevládních organizací z oblasti nemateriální kultury z celého světa, kteří rozhodují o zařazení do Reprezentativního seznamu nehmotného kulturního dědictví lidstva. I Česká republika má v tomto orgánu svého zástupce, nicméně ten o nominaci přicházející z naší země nemůže rozhodovat. Zatím má Česká republika zapsáno na prestižním seznamu pět prvků, ke kterým se můžou perličkové vánoční ozdoby připojit – Slovákův verbuňk, Masopustní obchůzky na Hlinecku, Sokolnictví, Jízdu králů na jihovýchodě Čech a Loutkářství na Slovensku a v Česku. Až za rok a půl se tedy dozvíme, jestli se zúročila námi investovaná práce, čas a také nemalé finanční prostředky vložené do projektu nominace, zviditelnění a ochrany Tradiční výroby vánočních ozdob z foukaných skleněných perli. **Lenka Tuláčková**

OHLÉDNUTÍ ZA MASOPUSTNÍMI DÍLNAMI

Snad jste se nelekli, když jste začátkem února procházeli Turnovem!

Na ulici jste se totiž mohli potkat s pořádnými strašidly. Každý den po dobu dvou týdnů z muzea proudily skupiny dětí s masopustními maskami na obličej, které byly leckdy opravdu děsivé.

Od 6. do 17. února probíhaly v Kamenářském domě masopustní dílny pro školy, které doprovázely výstavu *Masopustní rej*. Na výstavě se děti dozvěděly mnoho nových zajímavých informací o masopustním období, oslavách a s nimi spojeným průvodem masek. Poznaly jednotlivé tradiční masky průvodu, jako je např.: Laufr, Slaměnej, Žid, Brůna, Caprda, medvěd a další. Na výstavě viděly mnoho krásných ručně vyrobených nových i historických papírových a organýtových masek a velkých papírových nasazovacích hlav z produkce papírenské dílny v Zákupích, která vyrábí masky od roku 1884.

Na videu, které jsme dětem pouštěli těsně před začátkem tvoření, se mimo jiné dozvěděly, že firma PVO v Zákupích je poslední a jedinou firmou tohoto druhu v Evropě, která stále vyrábí masky stejným tradičním postupem. Prostřednictvím videa také děti nahlédly do jejich dílny. Shlédly postup výroby velké papírové nasazovací hlavy a výrobu organýtových masek, kterou si následně na dílničce samy téměř stejným postupem vyrobily.

Dílna probíhala tzv. řetězovým způsobem tak, že jedna třída vždy vyráběla masky pro třídu následující, tak aby masky stihly uschnout. Třída byla rozdělena na dvě skupiny – jedna skupina vyráběla masky a druhá skupina masky malovala a zdobila. Poté se skupiny vyměnily. Tím jsme docílili toho, že si děti samy vyzkoušely celou výrobu organýtových masek. **Veronika Gocová**

GEOLOGICKÉ EXKURZE...

Dokončení ze s. 3

20. 5. – Geologie Českého ráje v deseti kilometrech

Exkurze povede z Malé Skály přes Pantheon na Frýdštejn a odtud na Kopaninu. I když se jedná o známá místa, která jste jistě už navštívili, tak vám ukážeme, že na tak krátkém úseku lze projít stovky miliónů let geologické historie.

3. 6. – Za historií kutnohorského dolování

Exkurze proběhne v Kutné Hoře a jejím okolí. Navštívíme štolu Sv. Jiří a Chrám sv. Barbory. Zavítáme na lokality v údolí Vrchlice a na návrší Kaňk, které jsou úzce spojené se středověkou i novodobou těžbou stříbra.

Předpokládaná cena za mikrobus na osobu + vstup do muzea: 300 Kč.

17. 6. – Za minerály Českého středohoří

Sběratelská exkurze za sběrem zeolitů do Českého středohoří. Navštívíme činné lomy, např. Mariánskou skálu v Ústí nad Labem nebo Soutěsky, ale i další známé lokality. Volba lokalit záleží na dohodě. Exkurze proběhne vlastními auty. Nabídka platí jen pro vážné zájemce a sběratelské nadšence.

Exkurze jsou omezené počtem 20 účastníků a při přihlašování bude rozhodovat pořadí, tak neváhejte!

Jan Bubal

Aleš Bartoš

tel. 603 315 295

www.abzlatnictvi.cz

zakázková výroba šperků
Muzeum Českého ráje Turnov

VZPOMÍNÁME NA JITKU PETRUŠKOVOU

Osud s námi někdy hraje podivné hry – na tomto místě se měl nacházet rozhovor s naší nejdéle sloužící kolegyní Jitkou Petruškovou. Než jsme se však k povídání dostali, Jitka onemocněla a síly na rozhovor nezbyvaly. Místo uzdravení přišla zpráva nejhorší. Naše milá Jitka zemřela po týdenní hospitalizaci v nemocnici 19. března. Každý den jsme ji chodili navštěvovat, snad si uvědomovala, že jsme v duchu stále s ní a máme ji rádi. Jitka byla tělem i duší spjatá s muzeem a život bez něj si neuměla představit.

Mnoho fotek s Jitkou máme z našich večírků, kde si nejraději užívala společného zpěvu. Zнала spoustu lidovek a v jejím podání zněly nezapomenutelně. Ještě před dvěma lety ji na každém kroku doprovázela věrná pudlice Barča. Bez nich dvou bude muzeu už vždy něco chybět.

Jsou lidé, kteří po celý svůj život hledají své místo, a na druhé straně jsou lidé, kteří jsou předurčení téměř od dětství ke svému životnímu poslání. K těm druhým patřila i Jitka Petrušková. Duší i srdcem muzejnice, duší i srdcem turnovský patriot v tom dobrém slova smyslu, týmový hráč, kolegyně, na kterou bylo stoprocentní spolehnutí. Do Muzea Českého ráje nastoupila v roce 1973, po ukončení studií na turnovském gymnasiu. Nebyl to skok do neznáma, protože muzeum dobře znala z dob svých prázdninových letních praxí. V průběhu téměř 44 let, které strávila v muzejní budově ve Skálově ulici, se podílela na všech důležitých proměnách této instituce, která se z původně městské stala nejdříve okresním a posléze krajským pracovištěm. Na formování jejího vztahu k muzejní práci a k regionální historii měl velký vliv ředitel muzea Jan Knob. Právě za jeho vedení procházela postupně mnoha muzej-

ními profesemi, až po úspěšném absolvování vyššího odborného studia muzeologie bezpečně zakotvila na místě odborného pracovníka pro regionální historii. Vedle katalogizace archívních sbírek a regionální sbírkové knihovny začala pracovat na tvorbě výstav, nových stálých expozic i popularizaci výsledků své odborné práce. Na počátku 90. let se pustila i do řešení rozsáhlejších projektů a práci v terénu. Výsledkem toho byla řada přednášek, drobných článků a studií a edice *Nový turnovský pantheon*, ve kterém zúročila roky studia archivu významných turnovských osobností. Zkušenosti muzejníka uplatnila také při zakládání a posléze provozování obecního muzea v Loučkách i jako kronikářka této obce, která se jí stala na několik let přechodným domovem. Velký a nedocenený kus práce Jitka odvedla jako členka výboru Pekařovy společnosti. Stála při jejím znovuzaložení, byla

její zodpovědnou ekonomkou, ale i organizačně schopným pracovníkem, který se podílel na přípravě a realizaci konferencí, valných hromad, výletů a všech dalších aktivit společnosti. Muzeum Českého ráje v Jitce Petruškové neztrácí jen vynikající a obětavou členku pracovního týmu, pro kterou se stalo druhým domovem. Jitka byla pro celý pracovní kolektiv kamarádkou, pro některé důvěrnou přítelkyní, která, pokud jí síly stačily, poradila a nezištně pomohla. S nadšením a zároveň s pokorou, která jí byla vlastní. Prožila jsem s Jitkou v muzeu více jak třicet pět let. Třicet pět let společné práce při brigádách na výstavbě a opravách muzejních objektů, při stěhování depozitářů, realizaci stálých expozic, instalaci výstav, při sepisování a evidenci sbírek. Rádi a často vzpomínáme i na společné výlety a milá posezení. Jitka nám bude moc a moc chybět. A určitě nebudeme sami.

Vladěna Jakouběová

Nebylo lehké jít v pondělí 20. března do práce – nebylo totiž lehké přijít do muzea, ve kterém už nikdy nebude člověk, který s ním byl spjat téměř celé půlstoletí. Všichni jsme byli smutní a zaražení. Kancelář, ve které Jitka pracovala, osiřela a my osiřeli s ní. Postupně jsme vstřebávali smutnou zprávu a začali vzpomínat. Nejprve nesměle, později s úsměvem. Shodli jsme se, že vedle všech pracovních kvalit, kterými Jitka oplývala, budeme nejvíce vzpomínat na její smích a zpěv. Často se smála tak, že jsme se smáli s ní, aniž bychom museli nutně vědět, co je toho příčinou. Nebo s takovým zápallem vyprávěla historky, které by v podání jiného vypravěče zanikly, že se rovnala největším humoristům. S velkou radostí vzpomínala na všechny, které v muzeu potkala, a na všechno, co zde kdy zažila. Byla neuvěřitelnou studnicí vzpomínek. Milá Jitko, budeš nám všem moc chybět! Tvůj duch ale s námi v muzeu zůstává.

Tví muzejníci

DRINGS

poradenství * software * hardware

Výpočetní technika – kousek od muzea!

- Počítače, příslušenství, digi-fotoaparáty, audiotechnika to vše můžete zakoupit ve Skálově ulici 6 otevřeno ve všední dny 13.30 – 17.30 hodin
- Objednávat můžete i v pohodlí domova nebo kanceláře využijte e-shop na stránkách www.drings.cz!

BARVY
specializovaná prodejna

Nabízíme veškerý sortiment barev k použití v interiérech i exteriérech, autolaky, lazury ad.

Studentská 1727, Turnov • tel./fax: 481 321 180, 602 364 436
www.barvyturnov.cz • email: info@barvyturnov.cz

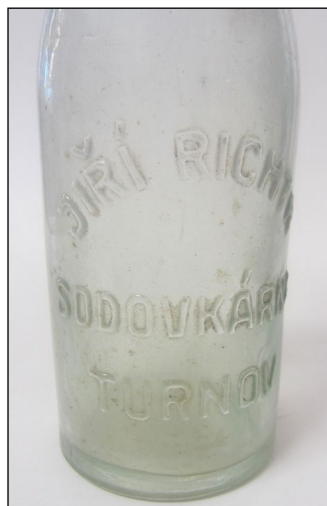
ZE SBÍREK MUZEA – „OBYČEJNÉ“ LAHVE

V posledních měsících se do sbírek našeho muzea dostalo několik starých skleněných lahví. Kromě krásně zachované lahve z turnovské sodovkárny Jiřího Richtra s keramickou zátkou, je to i několik lahví, která mají uražená hrdla, jelikož v několika případech se jedná doslova o vykopávky. Ale díky tomu, že jejich spodní části, které obsahují zprávy o původu (tak jako dnes naše papírové etikety), zůstaly neporušené, informují nás tyto nálezy o existenci konkrétních výroben, o tvarech lahví a dávají nám nahlédnout i do sortimentu. Takže zatímco lahev z pivovaru J. Táborského, který stával v místech dnešního parkoviště v nároží ulic Sobotecké a Palackého, je od piva o klasické síle 10°, podsaditější láhev z hruboskalského pivovaru byla určena pro 16° pivo s názvem Nektar,

tedy z dnešního pohledu pro pivo speciální.

Protože informace na lahvích byly od výrobce lisovány přímo do skla a jsou tudíž neodstranitelné, byly chápány jako stálý majetek nápojového podniku a tudíž vrátané zase jen do oné sodovkárny či

pivovaru, což zpravidla bývalo na lahvích výslovně uvedeno formulí „Neprodejný majetek“.

Jak je vidět i takovéto předměty, které by leckdo vyhodil do smetí (v lepším případě do tříděného odpadu), mají svou výpovědní hodnotu, informují nás o existenci

podniků a jsou pro nás určitým náhledem do kultury distribuce a konzumace nápojů v období první poloviny 20. století. Máte-li nějakou místní lahev doma a nevíte-li, co s ní, budeme rádi, když skončí u nás, a ne v odpadcích.

Jiří Sajbt

STALO SE PŘED STO LETY V TURNOVĚ A OKOLÍ

21. dubna 1917 se ve dvoraně zdejší sokolovny konal koncert české filharmonie ve prospěch válečné péče. Přeplněnému sálu byl předveden cyklus šesti symfonických básní *Má vlast* od Bedřicha Smetany. Akce vznikla z popudu předsedkyně dámského odboru Červeného kříže Ludmily Markové. * Tíha války dopadla na všechny bez výjimky – i na tradiční české hospody. Hostincům chybělo pivo, majitelé neměli z čeho vařit. Někteří své provozovny již uzavřeli, ostatní doufali, že válka brzo skončí a nastane zase čas relativní prosperity. * Na začátku května roku 1917 byl v našem regionu k vidění Zepelín. Za krásného počasí plul ve výšce pouhých 700 metrů. Pohyboval se údajně poměrně rychle směrem na Novou Paku, Libuň a Jičín. Obrovské těleso o délce 180 metrů se pohybovalo tak nízko, že bylo možné vidět větší součástky vzducholodi a slyšet zvuk motorů. V našich končinách ojedinělý zjev sledovalo tehdy široké obyčejstvo. * V Liberci a Rochlicích se v období všeobecného nedostatku začalo ve větší míře objevovat na pultech obchodníků oslí maso. Doporučovalo se jej zpracovávat na způsob skopového, dobré bylo

také na guláš a vařené na polévku, která se velmi podobala polévce kuřečci. * 12. června proběhlo jednání obecního zastupitelstva, kde byla kladně vyřízena žádost nového majitele domu čp. 459 o převedení hostinské koncese. Novým majitelem domu a provozovatelem hostince *Na Výšince* (viz foto) se stal Josef Tutter. * 23. června 1917 zemřel na Hrubém Rohozci letitý rohozecký sládek (ano, i tam byl v minulosti pivovar) František Kraus, který byl současně několik let členem daliměřického obecního zastupitelstva. * Zima 1916/17 byla skutečně krutá a ještě více prohloubila zásobovací krizi, která se projevila prakticky úplným nedostatkem základních

životních potřeb. Na popud paní Ludmily Markové vznikla v Turnově tzv. lidová kuchyně, která denně zajišťovala zdarma polévku pro 200 chudých strážníků a dalším dvěma stům osobám ji prodávala za režijní cenu. Na jaře roku 2017 byly zřízeny dvě veřejné kuchyně. Pro horní část města byla otevřena v sirotčinci (dnes sídlo městské policie), pro druhou část města mezi mosty. Řízení a provozování této veřejné kuchyně bylo svěřeno hostinskému Emilu Vorlovi. Stravování sice nebylo zdarma, ale movitější občané města se snažili těm méně šťastným pomáhat, a tak pravidelně provoz kuchyně finančně podporovali. V místních novinách defilují

všichni významnější obyvatelé města společně s finančním obnosem, který chudším spoluobčanům věnovali. Samo město vydalo ze svého podporu 4 000 K, za což chtělo pro místní chudé 83 obědů denně. * Rok 1917 byl obdobím demonstračních hladových průvodů a Turnov bohužel nebyl výjimkou. 26. června se v ulicích města srotl početný hladový dav a dožadoval se podpory a pomoci. Tisícíhlavý zástup před okny okresního hejtmánství nevěstil nic dobrého, a tak bylo dokonce povoláno četnictvo, aby náměstí vyklidilo. Věznice okresního soudu se tehdy výrazně přeplnila. Poté bylo vydáno nařízení, že v osm hodin večer mají být všechny domy uzavřeny. Po této hodině byl zákaz pohybu nedospělých osob v ulicích města a ti starší směli ven pouze z nejnútnejších důvodů. * Za účelem zamezení plýtvání vejci zakázalo c. k. místodržitelství na základě § 7. cís. nařízení ze dne 20. dubna 1854 barvená slepičí vejce (velikonoční vajíčka) prodávati aneb do obchodu dávat i k obvyklým hrám používat. Překročení tohoto zákazu potrestají se dle ustanovení uvedeného císařského nařízení.

David Marek

VÝSTAVY A AKCE V DUBNU, KVĚTNU A ČERVNU

GALERIE

Galerie byla uzavřena, během dvou let bude přestavována na expozici horolezectví.

AKCE (viz s. 2)

Ovčí akce viz s. 2

3. 5. Křest knihy Čínský deník

VÝSTAVNÍ SÁL

13. 4. – 28. 5. Zkameněliny - archiv života

15. 6. – 10. 9. Na vlně vlny. Zpracování ovčí vlny (1/2 sálu)

22. 6. – 10. 9. Horolezecká fotografie 2 česko-saská výstava

KAMENÁŘSKÝ DŮM

15. 3. – 13. 4. Česko-polský výtvarný salón Jawor–Turnov

21. 4. – 24. 9. Ovce, moje ovce.

Výstava o historii a současnosti chovu ovcí a využití jejich produktů.

DLASKŮV STATEK

15. 4. Velikonoce na Dlaskově statku

14. 6. – 18. 6. Řezbářské sympozium

16. 6. Muzejní noc řezbářská. Od 17.00 do 22.00 hodin

FOTOOHLÉDNUTÍ ZA MINULÝM ČTVRTLETÍM

Na začátku každého roku se těšíme na masopust, a když ho přežijeme ve zdraví (příznáváme, že to je, vzhledem k povaze akce, někdy trochu náročné), těšíme se na fotografie. Občas se na nich nepoznáváme ani my sami. Kromě nás muzejníků a našich přátel nám tentokrát s programem pomohli mj. i členové divadla Kvelb z Českých Budějovic s nádhernými obrovskými maskami. Zelenobilý objekt na poslední fotografii je šperk, který byl spolu s dalšími podobnými k vidění na výstavě výsledků výtvarného Salonu. Pod rukama našich kurzistů vznikala úžasná díla plná fantazie.

Poslední výstavou v muzejní galerii se symbolicky stala výstava horolezce Jana Červinky nazvaná Okamžiky z historie československého expedičního horolezectví. Autorkou úžasné výstavy plné výjimečných exponátů a informací je horolezčova dcera, kterou jsme spolu s tatínkem zachytili během vernisáže. Ve výstavním sále byla zahájena výstava zapůjčená z Litomyšle, věnovaná penězům, které se objevovaly během války. Výstava je plná interaktivních her pro děti a historik David Marek po ní provedl řadu dětí z turnovských škol. Poslední fotografie je připomínkou výstavy tradičních masopustních masek.

NAVŠTIVTE V MUZEU, CO SE DÁ

MUZEJNÍ PRODEJNA

šperky,
drahé kameny, sklo,
bižuterie, regionální
speciality, sladkosti,
knihy, mapy

ZLATNÍCI V KAMENÁŘI

autorské šperky
zakázková výroba
snubní prsteny
drahokamy
ukázky řemesla

DLASKŮV STATEK: JÁ JOSEF DLASK

národní kulturní
památka
vesnická domácnost
v době písmáka
Josefa Dlaska

Muzejní čtvrtletník vydává Muzeum Českého ráje v Turnově. Povolení MK ČR – E 15658. ISSN: 1801-4054. Odpovědná redaktorka: Mgr. Alžběta Kulíšková. Grafická úprava, sazba: AK. Tisk: Tiskárna UNIPRESS, s.r.o. Svobodova 1431, Turnov, tel. 481 319 411. Uzávěrka tohoto čísla byla 22. března 2017. Muzejní čtvrtletník je k dostání zdarma na pokladně muzea a v informačních centrech a muzeích v okolí Turnova. Emailem zasláným na adresu kuliskova@muzeum-turnov.cz si můžete objednat zaslání Čtvrtletníku emailovou poštou. Na vydání časopisu přispívá město Turnov. Děkujeme.

OTEVÍRACÍ DOBA

MUZEUM a KAMENÁŘSKÝ DŮM: Úterý až neděle od 9.00 do 16.00 hodin. **DLASKŮV STATEK:** Úterý až neděle od 9.00 do 16.00 hodin.

Změna programu je vyhrazena – pro aktuální informace vždy sledujte webové stránky muzea!